

3. Рябчук О.Г. Аналіз фіскальної функції податку з доходів фізичних осіб / О.Г. Рябчук // Тенденції та перспективи розвитку податкової системи України: зб. тез доповідей міжнародної наук.-практ. конф. – Ірпінь, Національний університет державної податкової служби України, 2008. – С. 573–577.

4. Рябчук О.Г. Фіскальна значимість оподаткування доходів громадян / О.Г. Рябчук // Економіка України: макропроблеми розвитку [колективна монографія за ред. В.Ф. Беседіна, А. С. Музиченка] – К.: НДЕІ, 2008. – С. 305–316.

5. Савченко А.Г. Бюджет повної зайнятості та фіскальна політика / А.Г. Савченко, С.М. Соломенко // Фінанси України. – 2007. – №4. – С. 3–12.

6. Скрипник А. Фіскальні та соціальні наслідки переходу до плоскої шкали оподаткування доходів фізичних осіб / А. Скрипник // Економіка України. – 2006. – №12. – С. 11–20.

7. Швабій К.І. Оподаткування доходів населення: проблеми науки та практики: [монографія] / К.І. Швабій. – Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2009. – 296 с.

О.Д. ГОРДЕЙ,

к.е.н., доцент, Національний університет ДПС України

Підвищення рівня життя населення в Україні за рахунок реалізації програм економічного і соціального розвитку

У статті розглянуто основні державні програми економічного та соціального розвитку в Україні. Визначено місце фінансового забезпечення рівня життя населення в них. Запропоновано основні напрями підвищення рівня життя населення в процесі реалізації зазначених програм.

Ключові слова: рівень життя населення, фінансове забезпечення, державні програми, економічний та соціальний розвиток.

В статье рассмотрены основные государственные программы экономического и социального развития в Украине. Определено место финансового обеспечения уровня жизни в них. Предложены основные направления повышения уровня жизни населения в ходе реализации этих программ.

Ключевые слова: уровень жизни населения, финансовое обеспечение, государственные программы, экономическое и социальное развитие.

The main government programs of economic and social development in Ukraine were considered in the article. The place financial software standards of the population's living were definitely in them. The main directions of improving standards of the population's living were proposed in the process of implementation of these programs.

Keywords: standards of the population's living, financial software, government programs, the economic and social development.

Постановка проблеми. Соціальна диференціація населення як явище соціально-економічного життя поглиблюється у процесі нерівномірного розподілу фінансових ресурсів між різними верствами суспільства. Очевидно, що визначення заходів та інструментів дій, направлених на зменшення соціальної диференціації населення, на скорочення

бідності, підвищення рівня життя населення, можливе при розробці та реалізації комплексних державних програм економічного та соціального розвитку в Україні.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Основні складові рівня життя населення вивчав англійський економіст А.С. Пігу [1, р. 201–286], соціально-економічні проблеми та їх вплив на рівень життя розглядав професор Гарвардського університету Р. Бауер [2, р. 119–126]. Питання підвищення доходів працюючих верств населення аналізував лауреат Нобелівської премії з економіки 1978 року Герберт А. Саймон [3]. Структуру грошових доходів і витрат громадян розглядали А.Г. Загородній та Г.Л. Вознюк [4], інвестиційний характер фінансових ресурсів населення описав А.Н. Азрилян [5]. Відсутність досліджень щодо впливу реалізації державних програм на рівень життя населення і визначає актуальність вибраної теми.

Мета статті. Проаналізувати практичне втілення соціально-економічної політики, спрямованої на забезпечення соціальних стандартів з метою підвищення рівня життя населення в практиці державотворення в Україні.

Виклад основного матеріалу. Підвищення рівня життя населення можливе за рахунок збільшення значень державних соціальних стандартів, які передбачаються в системі численних державних програм. Стратегічно важливою на даний період часу є «Програма економічних реформ на 2010–2014 роки» Президента України, в якій частково враховані шляхи підвищення рівня життя населення [6]. Так, у ній передбачається створення основних передумов економічного зростання шляхом забезпечення низького рівня інфляції, стабілізації курсу гривні, державних фінансів і, як наслідок, створення стійкої фінансової системи. Не менш важливим напрямом є необхідність підсилення людського та соціального капіталу шляхом збільшення ефективності й

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

стабільності соціального захисту, покращення якості й доступності освіти і медичного обслуговування.

У програмі містяться чотири блоки першочергових завдань, які включають усі сектори економіки, що здійснюють фінансове забезпечення рівня життя населення. Так, у розділі «Сталий економічний розвиток» зазначено необхідність стабілізації державного бюджету за рахунок зменшення питомої ваги боргових зобов'язань, сповільнення інфляційних процесів, відсутності різкого коливання грошової одиниці; реформу податкової системи та міжбюджетних відносин, розвиток фінансового сектору.

Наступний розділ, який у нашому випадку є основним, «Підвищення стандартів життя» вміщує такі основні сфери, як медичну, освітню, соціальну, а також пенсійну систему, в якій передбачено покращити пенсійне обслуговування у зв'язку з низьким розміром пенсій у переважній більшості пенсіонерів та нерівними умовами пенсійного забезпечення. Наприклад, розмір пенсій 55% пенсіонерів не перевищує 800 грн., а їхня частка в загальній сумі видатків на виплату пенсій становить усього 38%. Разом із тим 12% пенсіонерів з порівняно високими пенсіями (понад 1500 грн.) отримують 28% від загального обсягу місячних видатків на виплату пенсій і тільки 3,2 тис. пенсіонерів одержують дійсно високі пенсії (понад 10 000 грн.), з них третину складають особи, які мають видатні заслуги перед батьківщиною [6, с. 25]. Крім того, передбачена реалізація принципу адресності у процесі об'єднання всіх видів та надання соціальної допомоги (за винятком допомоги при народженні дитини, інвалідам з дитинства й дітям-інвалідам), а також з урахуванням доходів одержувачів допомоги.

Блок «Поліпшення бізнес-клімату й залучення інвестицій» розроблений у зв'язку з незадовільним бізнес-кліматом, завдяки чому не реалізовується в Україні підприємницький, про що свідчать результати двох впливових міжнародних досліджень – Всесвітнього банку «Ведення бізнесу – 2010» і «Рейтинг глобальної конкурентоспроможності» Всесвітнього економічного форуму. Так, за простотою ведення бізнесу Україна посідає 142-ге місце зі 183 країн світу, в тому числі за показником ефективності податкової системи України міститься у кінці списку, на 181-му місці [6, с. 36]. У розділі також передбачені процеси приватизації й управління державною власністю, розвитку науково-технічної та інноваційної сфери, зокрема скорочення їх фінансування. Наприклад, загальний обсяг видатків на дослідження й інноваційні розробки у ВВП (наукоємність ВВП) протягом 2000–2009 років в Україні зменшився з 1,16 до 0,95% (у тому числі з держбюджету 0,41%). Водночас в ЄС показник наукоємності ВВП у середньому становить 1,9%, у Фінляндії й Швеції – 3,7%, США й Німеччині – 2,7% [6, с. 47]. Відповідно збільшення ефективності даних процесів неможливе без підтримки міжнародної інтеграції та співпраці.

І нарешті, останній розділ «Модернізація інфраструктури та базових секторів», як підсумок, включає реформи в основних

секторах економіки, без яких неможливий процес підвищення рівня життя населення, а саме: в електроенергетиці, вугільній галузі, нафтогазовій промисловості, житлово-комунальному господарстві, розвитку транспортної інфраструктури і сільськогосподарства, зокрема проведення земельної реформи. Не менш важливими у процесі реалізації та вдосконалення стратегії фінансового забезпечення рівня життя населення є обґрунтування бюджетної політики. Однією з них є Постанова ВР України «Про основні напрями бюджетної політики на 2011 рік» [7]. У ній визначені основні передумови ефективності економічних реформ на 2010–2014 роки та передбачено заходи, які приведуть до збільшення фінансового забезпечення у 2011 бюджетному році, а саме:

1) необхідність створення сприятливих умов для розвитку виробництва, стимулювання сталої економічної і соціальної розбудови держави за рахунок:

– утримання граничного розміру дефіциту бюджету на рівні не більш ніж 4,5% прогнозованого річного обсягу ВВП;

– збереження частки перерозподілу ВВП через зведений бюджет на рівні, що не перевищує прогнозований на 2010 рік, та не більше ніж 30,5%;

– утримання обсягу державного боргу на економічно безпечному рівні (не більш ніж 40% ВВП) шляхом здійснення державних запозичень з метою забезпечення економічного розвитку та фінансової стабільності.

У контексті дисертаційного дослідження особливо важливими є заходи, спрямовані на поступове підвищення соціальних стандартів і відповідного рівня життя населення. Вони мають забезпечуватися насамперед завдяки скороченню переліку захищених статей видатків, залишаючи направлені на:

- а) оплату праці працівників бюджетних установ;
- б) нарахування на заробітну плату;
- в) придбання медикаментів та перев'язувальних матеріалів;
- г) забезпечення продуктами харчування;
- д) оплату комунальних послуг та енергоносіїв;
- е) поточні трансферти населенню;
- ж) поточні трансферти місцевим бюджетам.

Розвиток соціально-транспортної інфраструктури пов'язаний певним чином у 2011–2012 роках із підготовкою і проведенням в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу.

Особливої важливості набувають заходи щодо підвищення рівня життя населення за рахунок:

– забезпечення системного підвищення мінімальної заробітної плати, посадового окладу (тарифної ставки) працівника I тарифного розряду Єдиної тарифної сітки, прожиткового мінімуму та рівня забезпечення прожиткового мінімуму;

– надання соціальної допомоги, включаючи надання пільг, залежно від матеріального становища сім'ї, а також підготовки пропозицій щодо поступової монетизації пільг на проїзд у транспорті (для цього уряд планує запровадити непрямі методи оцінки матеріального становища громадян);

- забезпечення нарахування пільг та компенсації за професійною ознакою відповідним категоріям громадян з урахуванням їх матеріального становища та фінансування їх за рахунок коштів підприємств і установ;

- збільшення обсягу соціальної допомоги при народженні дитини;

- вдосконалення фінансово–кредитної, податкової політики;

- проведення реформування міжбюджетних відносин з метою забезпечення підвищення фінансового забезпечення регіональної і місцевої влади для стабільного соціально–економічного розвитку регіонів;

- запровадження виваженої боргової політики у процесі залучення кредитів міжнародних фінансових установ з метою реалізації проектів економічного та соціального розвитку України у межах, визначених дефіцитом бюджету розвитку.

Джерелами інформації для вивчення поточного стану основних складових системи фінансового забезпечення рівня життя населення є: поточний облік і звітність організацій та установ, що обслуговують населення; дані статистики про зайнятість населення, працевлаштування і рівень оплати праці, пенсій, соціальних виплат, бюджетів домашніх господарств, переписів населення, різні соціологічні й інші обстеження умов життєдіяльності населення тощо.

При всій вазі розглянутих документів необхідно визначити певні недоліки у програмах економічного і соціального розвитку держави, які не стимулюють підвищення рівня життя населення:

- відсутність однозначного визначення змісту та основних аспектів категорії «рівень життя» та показників, що її характеризують, а також факторів, які впливають на зміну цих показників;

- відсутність оцінки інтегрального показника рівня життя населення для ефективного управління соціально–економічним становищем як регіону, так і держави в цілому;

- низький методичний рівень аналізу, планування і прогнозування соціально–економічних процесів, що проводяться без урахування факторів фінансового забезпечення рівня життя населення;

- недостатність системного підходу при розробці цілей, завдань програми, методів їх реалізації;

- відсутність прив'язки програм з інноваційно–інвестиційними планами, які в кінцевому підсумку приведуть до підвищення рівня життя;

- відсутність інформаційного супроводу процесу реалізації державних програм соціально–економічного розвитку на основі використання сучасних інформаційних технологій з метою залучення потенційних інвесторів на регіональному, державному та міжнародному рівнях.

Зростання обсягів фінансового забезпечення рівня життя населення залежить від ефективності заходів щодо активізації людського фактора, збагачення змісту праці, що зумовлено наявністю спеціальних глибоких знань, які утворю-

ються у процесі розвитку системи освіти і науки. Сьогодні необхідні не тільки висока економічна культура, навички брати участь у цінній конкуренції, а й збільшення фінансових стимулів у сфері освіти та охорони здоров'я.

Відповідно виникає потреба у створенні спеціалізованого інституту, де б вивчалися питання раціонального фінансування рівня життя та створення і ефективного функціонування системи фінансового забезпечення рівня життя населення (Академія рівня життя населення), прийнятті відповідного законодавства, яке б регулювало процес фінансового забезпечення рівня життя, оскільки високий рівень освіченості та інтелектуальної підготовки населення – це передумови ефективного функціонування ринкової економіки та підвищення рівня життя населення.

Крім того, відсутність єдиного виконавчого органу призводить до неефективності дотримання основних напрямів державних стратегій розвитку та зниження рівня життя населення у кризові періоди розвитку. Узагальнено можемо запропонувати Комітет рівня життя населення або Департамент рівня життя при Міністерстві соціальної політики України, до компетенції якого б входило виконання таких функцій:

- 1) формування та постійне удосконалення показників рівня життя населення;

- 2) моніторинг рівня життя населення на основі стандартних статистичних досліджень, а також замовлення додаткових досліджень з метою оперативного встановлення відхилень у процесі фінансового забезпечення рівня життя населення за від'ємних показників;

- 3) контроль за використанням бюджетних ресурсів на потреби системи фінансового забезпечення рівня життя населення;

- 4) здійснення прогнозних розрахунків та визначення стратегічних напрямів економічного та соціального розвитку з метою підвищення рівня життя населення;

- 5) внесення пропозицій та змін до законодавчої та нормативної бази;

- 6) використання перспективних зарубіжних досліджень у процесі удосконалення системи фінансового забезпечення рівня життя населення;

- 7) розробка стратегії функціонування та розвитку системи фінансового забезпечення рівня життя населення на близьку та середньострокову перспективу.

Виходячи з функцій можна виокремити такі завдання Комітету рівня життя населення:

- 1) забезпечення ефективного функціонування системи фінансового забезпечення рівня життя населення;

- 2) знаходження додаткових фінансових резервів для покращення значень основних показників рівня життя населення;

- 3) визначення основних напрямів для створення сприятливих соціальних та економічних умов для підвищення рівня життя населення;

- 4) розробка превентивних заходів з метою запобігання стрімкому зменшенню рівня життя населення у кризові періоди;

5) створення новітніх технологій та механізмів для підвищення рівня життя населення.

Причому базисом для створення Комітету або Департаменту рівня життя населення може стати Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, оскільки на його базі і під керівництвом Е.М. Лібанової проводилися детальні дослідження щодо рівня життя населення [8] та інших соціальних аспектів розвитку суспільства в Україні [9].

Висновки

Саме розробка та реалізація державних програм економічного та соціального розвитку, а також відповідні структурні інституціональні зміни приведуть до підвищення ефективності фінансового забезпечення рівня життя населення і тільки комплексний підхід до формування системи фінансового забезпечення рівня життя населення, враховуючи запропоновані новостворені складові, необхідні для всебічного та гармонійного розвитку суспільства можуть привести до його підвищення в довгостроковій перспективі.

Література

1. Pigou A. C. The Economics of Welfare / Pigou, Arthur Cecil, 1920. – London: Macmillan and Co. – Pub. Date 1932. – 463 p.
2. Bauer R. Social Indicators / Bauer Robert. – London, 1966. – 357 p.
3. Herbert A. Simon Administrative behaviour: a study of decision-making processes in administrative organization / Simon Her-

bert Alexander. – New York: A Division of Simon&Schuster Inc. – 1997. – 368 p. – [4th ed].

4. Загородній А.Г. Баланс грошових доходів і витрат населення: фінансово-економічний словник [Електронний ресурс] / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк // Циклоп – енциклопедії та словники. – Режим доступу: <http://cyclp.com.ua/content/view/1504/1/1/49/>

5. Азрилян А.Н. Бюджет домашнього господарства: большой бухгалтерский словарь [Електронний ресурс] / А. Н. Азрилян // Циклоп – енциклопедії та словники. – Режим доступу: <http://cyclp.com.ua/content/view/496/1/1/10/#4172>

6. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава: Програма економічних реформ на 2010–2014 [Електронний ресурс] / Офіційна Інтернет-сторінка сайту Президента України. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf

7. Про основні напрями бюджетної політики на 2011 рік: Постанова Верховної Ради України: від 04.06.2010 року № 2318–VI [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2318-17>

8. Рівень життя населення України [за ред. Л.М. Черненко] / НАН України. Ін-т демографії та соц. дослідж., Держ. ком. статистики України. – К.: ТОВ «Видавництво «Консультант», 2006. – 428 с.: іл. – Бібліогр.: с. 417–426.

9. Комплексний демографічний прогноз України на період до 2050 року / [колектив авторів]; за ред. чл.-кор. НАНУ, д.е.н., проф. Е.М. Лібанової. – К.: Український центр соціальних реформ, 2006. – 138 с.

Ю.Б. ЧЕРНЯВСЬКА,
к.е.н., доцент кафедри економічної теорії, Київський національний університет будівництва і архітектури,
І.О. ЦИБУЛЬНИК,
к.т.н., головний спеціаліст з питань будівництва Міністерства фінансів України

Удосконалення законодавчо-нормативних важелів державної політики регулювання вітчизняного ринку праці

У статті обґрунтовується необхідність удосконалення національної законодавчо-нормативної бази державного регулювання ринку праці шляхом прийняття та введення в дію закону України «Про професійну орієнтацію населення» та реалізації комплексу заходів щодо створення нової організаційної структури – асоціації трипартизму «працівник – підприємство – навчальний заклад», яка дасть змогу забезпечити більш якісну як теоретичну, так і практичну підготовку працівників та їх працевлаштування на конкретні вакантні робочі місця.

Ключові слова: ринок праці, законодавчо-нормативні важелі державної політики регулювання ринку праці, професійна орієнтація, закон України «Про професійну орієнтацію населення».

В статье обосновывается необходимость усовершенствования национальной законодательно-нормативной базы государственного регулирования рынка труда на основе принятия и внедрения закона Украины «О профессиональной ориентации населения» и реализации комплекса мер относительно создания новой организационной структуры ассоциации трипартизма – «работник – предприятие – учебное заведение», которая позволит обеспечить более качественную как теоретическую, так и практическую подготовку работников и их трудоустройства на конкретные вакантные рабочие места.

Ключевые слова: рынок труда, законодательно-нормативные рычаги государственной политики регулирования рынка труда, профессиональная ориентация